

SLUŽBA BOŽJA

LITURGIJSKO-PASTORALNI LIST

GODINA V

MAKARSKA 1965.

BROJ 24

NAČELNO O UPUTI U VEZI SA SV. MISOM

Na prvu nedjelju Korizme, 7. ožujka, bili smo svjedoci, kako se počinje realizirati Konstitucija o Svetom Bogoslužju i Instrukcija za njeno ispravno provođenje. Konstitucija je bila prvi dokument II. Vatikanskog Koncila. Pape su i Ivan XXIII. i Pavao VI. postavili pred Crkvu ljestvicu vrednota i dužnosti. Na Koncilu, u životu Crkve, Bogu pripada prvo mjesto, molitva je prva dužnost, liturgija je temeljna škola našeg nutarnjeg duhovnog života. Pa je onda pravo da bude i prvi dar Koncila Božjem narodu.

Već je Sv. Otac Pavao VI. u svojem apostolskom pismu »Sacram liturgiam« od 25. I. 1964. deklarirao, da bi vjernici, a napose svećenici brižno prostudirali Konstituciju De sacra Liturgia, i da bi u sebi stvorili nutarnju dispoziciju, da će njene odredbe vjerno obdržavati, kada budu promulgirane. »Živo potičemo Biskupe, veli Sv. Otac, da bez oklijevanja porade uz pomoć svetih službenika, koji su dispensatores mysteriorum Dei, (1. Kor 4, 1.), da bi vjernici, koji su im povjereni, shvatili prema svojoj dobi, svojim životnim i kulturnim kondicijama, duboku važnost i efikasnost liturgije i da dušom i tijelom sveto sudjeluju kod crkvenih obreda.« (Konstitucija čl. 19).

Da se ovo uzmogne ostvariti Sv. Otac je ustanovio posebno vijeće, koje nosi naslov Consilium ad exequendam Constitutionem de sacra Liturgia dne 29. veljače 1964. Ovo je Vijeće sastavljeno od 38 kardinala, nadbiskupa i biskupa, četiri svećenika i oko dvije stotine konzultora.

Po naredbi Sv. Oca Pavla VI. pripravilo je Vijeće posebnu Uputu za provođenje Konstitucije o svetom bogoslužju. Ovu Uputu predložio je kardinal Lercaro, predsjednik Vijeća, Sv. Ocu. Sv. Otac ju je kroz tri mjeseca studirao i tek onda ju odobrio na poseban način kao cjelinu i u svim pojedinostima,

in omnibus et singulis speciali modo — prema juridičkoj formuli, te ju svojim auktoritetom potvrdio i objavio svima na koje se odnosi, u audijenciji u kojoj je primio kardinala Larraonu, prefekta Sv. Kongregacije obreda, 26. rujna 1964.

1. SADRŽAJ

Instrukcija, Uputa za ispravno provođenje Konstitucije o svetom bogoslužju ima za svrhu da riješi eventualne poteškoće, koje se pojavljuju ili koje će se pojavljivati u interpretaciji Konstitucije o Svetom bogoslužju i popuniti Motu proprio »Sacram liturgiam«, koji je Sv. Otac izdao 25. siječnja 1964. godine. Instrukcija je sastavljena analogno kao i Konstitucija. Ima predgovor, pet poglavlja i 99 članova.

U predgovoru izloženo je značenje i karakter Instrukcije. Prvo poglavlje, koje je vrlo opsežno, donosi direktive o liturgijskom odgoju bogoslova i vjernika, zatim principe o nadležnosti vlasti u liturgiji, te o liturgijskoj komisiji kod Biskupskih konferencija, zatim o pojednostavljenju pojedinih obreda i napokon o svetoj službi božje riječi. U drugom poglavlju naveden je red kod Sv. Mise. Posebno su dane direktive o liturgiji Božje riječi, o homiliji, o molitvi vjernika za velike potrebe Crkve prije prikazanja, zatim o onim dijelovima na kojima će se upotrebljavati narodni jezik, te ovlast ponavljanja sv. Pričesti u istom danu. U trećem poglavlju dane su direktive o dijeljenju svetih sakramenata i sakramentalna, te o upotrebi narodnog jezika. Napose govori o sv. Krštenju, o sv. Potvrdi, o bolesničkom Pomazanju i popudbini, o polaganju ruku kod biskupske konsekracije, te obredu vjenčanja i napokon o blagoslovima. Četvrto poglavlje izlaže direktive glede brevijara, na koji su obavezni oni, koji imaju dužnost kora, napokon principi glede dispense brevijara i o zamjenama, koje mogu provesti viši poglavari. U ovom poglavlju daju se direktive i glede Male službe, zatim o zajedničkom molenju brevijara i Male službe članova ustanova staleža savršenstva. Nijesu se mimoišle u ovom poglavlju ni direktive o jeziku u brevijaru. Peto poglavlje izlaže principe, kako bi trebalo graditi crkve i oltare, da se lakše postigne sudjelovanje vjernika u svetim obredima, izlažu se direktive glede rasporeda u crkvi, glavnog oltara, sedesa za svećenika i druge službenike, o po-

krajnim oltarima, o urešavanju oltara, o čuvanju presvete Euharistije, o ambonu, zatim o mjestu za pjevače, orgulje, o mjestu za vjernike i napokon o krstionici.

Iz ovog kratkog sadržaja i pregleda Instrukcije razabire se, da se poglavlja u Instrukciji kao i u Konstituciji odvijaju po istom planu. Poglavlje jednog i drugog dokumenta nosi gotovo iste naslove. Ipak, dok Instrukcija ima samo pet poglavlja, Konstitucija ih ima sedam, jer se u Instrukciji ne tretiraju peto i šesto poglavlje Konstitucije, naime u Instrukciji se ne govori o liturgijskoj godini, niti o svetoj muzici. Ne samo da je Instrukcija sačuvala poredak poglavlja koncilskog dokumenta, nego ona nam se predstavlja kao komentar stanovitih artikula Konstitucije, gotovo pod istim brojevima. Instrukcija nalaže i precizira neke principe, koji su navedeni u Konstituciji i koji dolaze na snagu odmah. To su modifikacije u obredima svete Mise i sakramenata koji primarno privlače pažnju svećenika i vjernika.

2. OPASNOSTI

Kad Instrukciju studiramo i produbljujemo, kad smo Konstituciju o svetoj liturgiji komentirali, nametale su nam se tolike misli, koje su možda u našoj duši pobudivale neke refleksije, koje bi mogle postati opasnost za ispravno shvaćanje liturgijske reforme.

Da li je liturgijska reforma inovacija ili renovacija? Da li se uvodi nešto sasvim novo ili se u liturgiji nešto samo obnavlja? Mislim, da je ono što se novo uvodi u liturgiji minimalno. Ne radi se o jeziku, niti o skraćivanju u obredu sv. Mise, niti o promjenama u obredima sakramenata, sve je to malo prema onome što liturgijska reforma po svojim dokumentima iz novijeg vremena hoće realizirati. Crkva hoće da se ulazi u dubinu. To je reforma, a ne oni noviteti koji su zasjali pred našim očima i posve nas zaokupili.

Liturgijska reforma predstavlja:

konverziju naših shvaćanja, naših ideja i bez sumnje našeg osobnog držanja;

zatim predpostavlja reviziju našeg rada, obnovu naše pastoralne liturgike, možda jednom rječju općenito, naših pastoralnih realizacija;

predpostavlja progresivni odgoj božjega naroda po metodičkom dialogu, odgoj pažljiv, strpljiv, koji će dugo trajati.

Zato moramo otvorenim očima pogledati u napasti, koje na nas vrebaju, i otvoreno se suprostaviti opasnostima kojima se izvrgavamo.

Da nabrojimo samo nekoliko. Ponajprije idejnih, koje nam se javljaju u našoj podsvijesti, ili koje smo stekli u razgovorima i u kontaktima s nestručnjacima ili onima, koji s ironijom i sarkazmom hoće da osujete, možda i nesvjesno, najljepše i najidealnije u liturgijskoj reformi, a onda i nekoje praktične.

Moramo se čuvati:

a. ARHEOLOGIZMA. Često puta smo čuli, kad se radilo o liturgijskoj reformi: tako je bilo u prvim vjekovima, tako je bilo u predtridentinsko doba. Istina je, nešto se iz prošlosti obnavlja, ali mi živimo u XX. vijeku, i ne želimo, Crkva ne želi, neko vraćanje u starokršćanstvo, niti hoće obnavljanje historijskih ostvarenja iz prošlosti. Crkva želi da iz hladnjaka u kojemu je počivala liturgija kroz četiri stotine godina u post-tridentinsko doba, okovana liturgijskom strogošću, jednoličnošću i nepromjenljivošću iznese na svjetlo ono u svetoj liturgiji, što je u historiji davalo duh, davalo zbliženje duša s Bogom.

b. Moramo se nadalje čuvati RASPARČAVANJA svetih obreda, sv. Mise, napose prikazivanja svete Mise kao neke kolekcije obreda, koji su se slučajno kroz historiju sabirali i po kapricama liturgijske evolucije nagomilavali oko bitnoga u svetoj Misi. Čitajući neke komentare i slušajući komentatore, koji su nam svete obrede, odnosno liturgiju postavljali u ovom svjetlu, podilazi nas podsvjesni dojam da sada, kada se rješavamo četrdeset i drugog psalma i zadnjeg evanđelja u svetoj Misi po direktivama Instrukcije, da su komentari i komentatori imali pravo. Treba da se stoga oslobodimo, treba da rasparčavanje sv. liturgije i dojmova, koji su se oko toga okupili, kao opasnost, odbacimo. Nemojmo se zaustaviti na detaljima, to su nebitne stvari, nas treba da zaokupi reforma duha i shvaćanja. Konstitucija o sv. liturgiji i Instrukcija o aplikaciji Konstitucije ne će nikada moći duboko impregnirati duh shvaćanja liturgijske obnove, ako se budemo zaustavljali na nebitnim i rekao bih neznatnim promjenama.

c. Čuvajmo se ALEGORIZMA. Nemojmo u svetoj liturgiji pretjeravati, tražeći u svemu neke alegorije. Kad govorimo o misnom korporalu nemojmo ga tada povezivati s mrtvačkim

pokrivačem u kojega je Spasitelj bio zamotan u grobu, ne mislimo na Pilata, kada iza prikazanja govorimo svoj Lavabo, niti pretjerujemo s kapljom vode, koju spuštamo u kalež...

d. Čuvajmo se RACIONALIZMA... Služimo se velikim apstraktnim riječima: stvaranje, otkupljenje, žrtva, zadovoljština, pa na njima gradimo svoja razlaganja i umovanja, i iz njih izvodimo svoje dedukcije. To nije liturgija, liturgija je nešto drugo, ona je kontakt s Bogom, po njoj slušamo Božji šapat, Božja nadahnuća, po njoj izrazujemo svoju vjeru, po njoj pjevamo svoju hvalu Gospodinu. Liturgija nije izlaganje velikih kršćanskih istina u jednom kurzu, u jednoj seriji konferencija, liturgija je molitva cijele Crkve. Konačno trebamo iz liturgije naučiti, da ona nije teologija, nego saznanje, kako ćemo s Bogom govoriti, kako ćemo se pred Kristom držati i kako ćemo živjeti s braćom.

e. Još se jedne opasnosti čuvajmo. Opasnosti DIRIGENTSTVA i velikog REŽISERSTVA. Zar niste mnogo puta čuli, zar nije mnogo puta i u vašoj praksi tako bilo? Celebrant, liturg, koji bi trebao u svom zanosu i povezanosti s Gospodinom biti sav udubljen u sveti misterij, zna ovako govoriti i režirati i dirigirati Božjem narodu: »na ove molitve nemojte mi odgovarati, to su svećeničke molitve, ovo spada na ministranta... sada svi odgovorite... svi ustanite, svi kleknite... zašto ne odgovarate svi zajednički, složno itd...« Možda je to tvrda konstantacija, možda je nikad ne bih ni izrekao, ali su me na to ponukali doživljaji, vjernici, Božji narod, kojega je vrijeđao ovaj kaplarski način dirigiranja s oltara. Vjernici nisu marionete, pouka o svetoj liturgiji trebala bi biti prije zbivanja svetog misterija, dublja, nije sve u nametanju rubrika, držanja, vjernici očekuju, što i Bog hoće sa svetom liturgijom, da ona bude molitva i da po njoj budu bliži Bogu. Narod Božji, Crkva, treba da u liturgiji prizna aktivnu prisutnost Kristovu među nama.

Sve ove opasnosti lagano ćemo izbjeći, ako budemo bili uvjereni, da smo se svi, i liturg i Božji narod, okupili oko oltara da s Kristom stvorimo nešto, što je i važno i aktuelno za naš život, i da smo se s Kristom okupili oko oltara da slušamo, da molimo, da sudjelujemo u svetoj žrtvi, da na njoj blagujemo, i da tako postavljamo temelje novoga života.

3. DIREKTIVNI PRINCIPI

Liturgijska reforma nije stvar »novog vala«, niti je to ambicija nekolicine specijalista i stručnjaka u liturgijskoj znanosti, koji su dublje zašli u liturgijske probleme od ostale subraće svećenika. Liturgijska reforma stvar je cijele Crkve, stvar, koju provada cijela Crkva za dobro velike zajednice Božjeg naroda.

Liturgijska reforma nije neka »novost«, koja kontradikira tradiciji, liturgijska reforma je obnova i plod dugog rada Duha Svetoga u cijeloj Crkvi. Reforma, koja se provadala već davno, koja je progresivno ulazila u život Crkve: »Mnogi su kraljevi i proroci željeli vidjeti ovaj čas, pa ipak nisu vidjeli« — rekao je Krist. Istina obnova liturgije ne bi se mogla usporediti s Kristovim dolaskom na svijet. Pa ipak, sam nas Koncil podsjeća, da se po liturgiji »izvršava djelo našega spasenja« (čl. 2), i da je Gospodin prisutan u liturgijskim činima (isp. čl. 7). Radi toga bi se Kristove riječi mogle primijeniti i na nas, koji smo pastiri — suvremenici koncila: »mnogi su pastoralni radnici — naši predšasnici — željeli doživjeti časove, koje mi doživljujemo, pa ipak ih nisu vidjeli i doživjeli«.

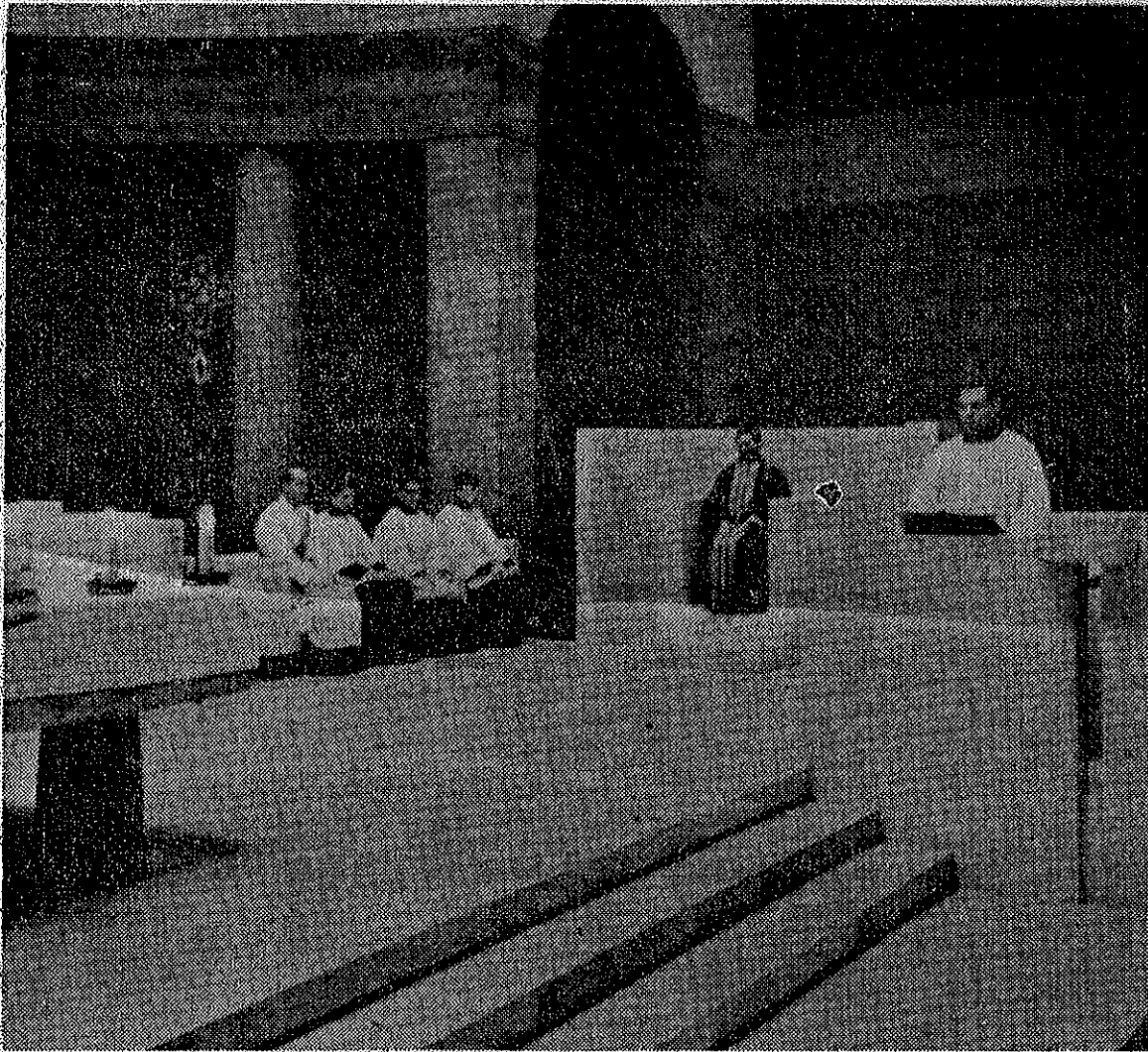
Da se pravilno shvate izlaganja koncilске Konstitucije o svetoj liturgiji, koja se ne sastoji u promjeni oblika i liturgijskih tekstova, Instrukcija o ispravnom provođenju Konstitucije u svom uvodu ističe tri osnovna principa liturgijske obnove:

- aktivna participacija vjernika,
- uskrsni misterij u kršćanskom životu,
- liturgija kao najviši domet i izvor sve aktivnosti u Crkvi.

a. AKTIVNO SUDJELOVANJE VJERNIKA

Kad se u Instrukciji govori o duhu Koncila, koji hoće omogućiti i olakšati aktivnu participaciju vjernika u liturgiji, tada kao da čujemo jeku Konstitucije, koja u svom 14 čl. ovako rezonira: »Majka Crkva živo želi, da se svi vjernici privedu onoj punoj, svijesnoj i djelatnoj suradnji kod liturgijskih obreda, koju traži sama narav liturgije i na koju, na temelju krštenja, ima pravo i dužnost kršćanski narod, koji je »izabrani rod, kraljevsko svećenstvo, sveti puk« (1. Petr 2,9).

U istom članu Konstitucije veli se dalje: »u obnavljanju i promicanju svete liturgije najviše treba nastojati oko toga punog i djelatnog sudjelovanja cijelog naroda. Liturgija je prvo i nenadoknadivo vrelo iz kojega vjernici crpe pravi kršćanski duh«.

I Instrukcija, kao i Konstitucija o svetoj liturgiji traže da vjernici aktivno surađuju u liturgiji po formaciji, odgoju i pouci. »Neka pastiri duša revno i strpljivo nastoje oko liturgijskog odgoja i djelatnog nutarnjeg i vanjskog sudjelovanja vjernika prema njihovoj dobi, staležu, načinu života i stupnju vjerske naobrazbe.« (čl. 19). Instrukcija zatim napominje da će se ova formacija postići ako se bude išlo postepeno po etapama, i ako ju budu dušobrižnici tumačili u valjanoj katehezi. (čl. 4. Instr.)). U ovim riječima nalazi se opravdanje za cijelu jednu seriju liturgijskih reformi svete Mise i sakramenata.

b. USKRSNI MISTERIJ U KRŠĆNASKOM ŽIVOTU

To je drugi princip liturgijske obnove. Krist je proslavio Oca i spasio svijet po uskrsnom misteriju svoje nauke, svojega uskrsnuća i svojega slavnog uzašašća. Pashalni misterij Kristov rodio je »divno otajstvo čitave Crkve«. (Konstituc. čl. 5).

Liturgija i nije ništa drugo, nego obredna proslava pashalnog misterija (Konst. čl. 6). Instrukcija inzistira na tome da pastoralna aktivnost, koja se odvija u vezi sa liturgijom leži u tome da se u cijelom životu vjernika ima odražavati pashalni misterij, misterij smrti i Gospodinovog uskrsnuća. Instrukcija ovim inzistiranjem opetuje samo nauku Koncila, koji uskrsni misterij stavlja u centar liturgije. Božji narod sluša svoga Boga, koji mu govori po liturgiji, sluša Krista, koji govori u Evanđelju i Svetom Pismu i propovijedi. (Konst. čl. 35). Božji narod sjedinjuje se s Njim u Euharistiji, s Njim sudjeluje u sakramentima, s Njim živi u toku liturgijske godine i tako vrši ono, što je prihvatio po vjeri. (Konst. čl. 10). Božji narod živi po liturgiji i u njoj crpi pravi kršćanski duh.

c. LITURGIJA JE NAJVIŠI DOMET I IZVOR SVE AKTIVNOSTI U CRKVI

To je treći princip, koji Instrukcija naglašuje. (Čl. 5). Prije liturgije treba da bude evangelizacija. »Sveta liturgija na iscrpljuje čitavu djelatnost Crkve. Prije nego li ljudi mogu pristupiti liturgiji, potrebno je da budu pozvani vjeri i obraćenju. »Kako će zazivati onoga u koga nisu vjerovali? Kako li vjerovati u onoga za koga nisu čuli? Kako će čuti bez propovjednika?« (Rim 10, 15.). Poslije liturgije aktivirat će se Božji narod i u drugim planovima crkvene djelatnosti. Liturgija utječe na aktivnost vjernika i prije i poslije njenih ostvarenja. »Liturgija je vrhunac, kojemu teži djelatnost Crkve i ujedno je izvor iz kojega proističe sva njezina snaga« (Konst. čl. 10). Zato treba paziti, veli Instrukcija, da se liturgijski pastoral odvija u uskoj povezanosti s ostalim pastoralnim aktivnosima.

Ako prema tome pastoralna liturgika nije neka izolirana aktivnost i nešto odijeljeno u tolikim oblicima pastoralnog djelovanja, tada treba da bude intimno povezana s ostalim oblicima pastoralnog rada: s katehezom, s religioznim odgojem i propovijedanjem. Za katehezu i religiozni odgoj liturgija treba da bude izvor iz kojega će crpsti svoja nadahnuća i svoj materijal. Odjek ovog principa našao se u obnovi katekumenata odraslih, koji je Crkva propisala prije nekoliko godina (1962). I propovijed ima svoje izvore u liturgiji, pače, ona je po homiliji postala dio liturgije dana (čl. 55).

4. INOVACIJE U LITURGIJI

Instrukcija za pravilno provođenje Konstitucije o svetoj liturgiji donosi nekoliko noviteta, koji su odjek ili prakse stare liturgije ili su potreba vremena ili su jednostavna primjena i razrada Konstitucije.

Evo tih nekoliko noviteta u Instrukciji:

- a. Instrukcija odbacuje dublete;
- b. ukida osobne privilegije u liturgiji;
- c. pojednostavnjuje neke obrede;
- d. uvodi celebraciju Božje riječi izvan svete Mise;
- e. uvodi neke promjene u strukturi sv. Mise i promjene u prostoru za kult.

INSTRUKCIJA ODBACUJE DUBLETE

Dosadašnja praksa bila je da celebrant sam za sebe čita ono, što su njegovi pomoćnici kod svečane svete Mise pjevali. Subdakon je pjevao poslanicu, đakon Evandjelje, a schola cantorum neke druge dijelove sv. Mise. Ova praksa prestaje. Instrukcija u 32. i 33. tač. veli: »Dijelove, koji spadaju na školu pjevača i na vjernike, ako ih oni pjevaju ili recitiraju, ne govori celebrant za sebe. Isto tako ne govori celebrant za sebe ona čitanja, koja nadležni službenik ili ministrant čita ili pjeva«. Ove dvije tačke samo su aplikacije 28. i 29. čl. Konstitucije. Konstitucija je povratila, nakon nekoliko stoljeća, općeniti karakter liturgijskim obredima. Postavljen je novi princip, po kojem kod sv. Mise svi prisutni i liturg i Božji narod, na asamblei sv. Mise vrše svaki svoju ulogu. Liturg svoju, a vjernici svoju. Vjernici, koji prisustvuju velikom misteriju vjere, ne će biti više kao »tuđinci« ili kao nijemi gledaoci, nego će svijesno, pobožno i djelatno učestvovati u svetom činu« (čl. 48. Konst.).

Instrukcija posebno nalaže dušobrižnicima da ispune veliku dužnost i da liturgijski odgajaju vjernike, da vjernike nauče o djelatnom, nutarnjem i vanjskom sudjelovanju u svetoj liturgiji. (čl. 19. Instr.).

U post-tridentinsko doba razvilo se liturgijsko pjevanje kao neka potpuno samostalna i od svećenika neovisna božja služba. Vjernici su pjevali svoje parafraze liturgijskih tekstova, a svećenik je prave tekstove svete liturgije sam za sebe recitirao. I ta se praksa vukla do naših dana. Od sada su svi dubleti zabranjeni. Liturg ima kod svete Mise svoju ulogu, njegovi pomoćnici svoju, a vjernici svoju.

UKIDA SE ACCEPTIO PERSONARUM

Instrukcija komentira 32. čl. Konstitucije, koji veli: »U liturgiji ne smije biti nikakove razlike u postupanju s pojedinim osoboama i staležima, ni u obredima, ni u vanjskom sjaju.« Instrukcija nastavlja u svom 35. čl. »Neka dušobrižnici ne propuštaju da se s ljubavlju i razboritošću trude, da se u liturgijskim činima, posebno u služenju i u podijeljivanju sakramenata i blagoslovina, također i iz vana jasno vidi jednakost vjernika i da se izbjegava svaka, pa i prividna težnja za dobitkom.«

Tako se konačno napravila jednakost u dijeljenju sakramenata, tako su odbačene sve privilegije, koje su toliko smetale i bile kamen smutnje u pastoralnom radu. Neće moći više biti posebne i počasne klupe u crkvama kao ostatak feudalizma, niti će se moći više postavljati razredi kod pokopa vjernika, niti će se specijalno uresivati oltari, odvijati tepisi do crkvenih vrata, iluminirati posebno crkveni prostor i brujati orgulje za neka specijalna vjenčanja, niti će se trnuti svijetla, skupljati tepisi ispred vjenčanja siromaha, koji ne će moći sve to platiti. Svi privilegiji, koje su imale pojedine osobe, i još više privilegiji, koji su bili i više rašireni, privilegiji za one, koji su mogli platiti, bit će odsada dokinuti. Svi smo mi bili svijesni da su ovakovi privilegiji bili kontradikcija Kristovom Evandjelju i apostolskoj praksi, svi smo se u svojoj duši revoltirali kada smo ih provodali, svi smo se crvenili od stida, kada smo morali praviti razlike među našim vjernicima. Ukidanje privilegija, koji su davani po krvi, po socijalnom položaju, po novcu, zahtjev su vremena, i koncilski Oci, koji hoće da Koncil bude odjek savremenog života morali su promijeniti i u liturgiji sve ono što je tuđe današnjem shvaćanju i Kristovom, evanđeoskom shvaćanju. »Ne svodite, moja braćo, vjere našega slavnog Gospodina Isusa Krista na »tko je tko«! Ako vi, kada dođe na vaš sastanak čovjek sa zlatnim prstenom i sjajnim odijelom, i kada dođe siromah u bijednoj haliljni, pogledate onoga u sjajnom odijelu, te mu reknete: »Ti sjedi ovdje na počasnom mjestu!«, a siromahu reknete: »Ti stoj tamo!« ili »Sjedi na podu do mog sjedala!«, ne pravite li tako razlike međusobno i ne ponašate li se kao suci, koji napako misle i sude?«... »Ako gledate, tko je tko, činite grijeh: Zakon vas osuđuje kao prestupnike.« (Jak 2,1-4,9).

Socijalna nejednakost na liturgijskoj asamblei uvreda je i asamblei i Kristu, koji je na njoj prisutan. Jedini privilegij, je privilegij siromaha s kojima se Krist identificirao. Instrukcija traži od pastira da rade razborito, s ljubavlju, da bi vjernici prihvatili odredbe Koncila u budućnosti. Mi smo svijesni, da ćemo kod stanovitog sloja naših vjernika naići na oporbu, to nas ne smije smetati, da ustrajemo u realizaciji i Konstitucije i Instrukcije.

POJEDNOSTAVLJENJE NEKIH OBREDA

Konstitucija u čl. 34. veli: »Neka se obredi oblikuju plemenitom jednostavnošću.« Instrukcija navodi nekoliko momenta ovoga pojednostavljenja. Citiramo Instrukciju: »Da bi se liturgijski čini oblikovali onom plemenitom jednostavnošću, koja bolje odgovara shvaćanju našeg vremena:

a) Celebrant i službenici neka pozdravljaju kor samo na početku i na svršetku svetog čina.

b) Neka se kler, osim onih, koji imaju biskupski red, pokadi jedanput trostrukim potezom za svaku stranu kora.

c) Kađenja oltara neka se vrši samo na oltaru, gdje se obavlja liturgijski čin.

d) Neka se ispuštaju poljupci ruku i predmeta koji se pružaju ili primaju.« (Instr. čl. 36).

Ukidanje poljupca se ne odnosi na ljubljene oltara, Evanđelja i na poljubac mira.

U evoluciji pojednostavljenja svetih obreda ovo nije zadnja riječ. Tijekom prakse, držim, da će uslijediti dokidanje i mnogih drugih stvari, koje su suvišne, te ne spadaju na bit obreda, i koje nas smetaju.

CELEBRACIJA BOŽJE RIJEČI

Celebracija božje riječi, kako nam je navodi instrukcija u čl. 37, 38 i 39. još je u povojima. Instrukcija veli, da u mjestima, gdje nema svećenika i gdje ne postoji nikakova mogućnost za celebraciju svete Mise u nedjelju i blagdane, trebalo bi da se uvede celebracija Božje riječi, a vodio bi ju đakon ili koji laik za to određen. Način, kako bi se celebracija Božje riječi odvijala trebao bi propisati Ordinarij, a obavljala bi se prema liturgiji Božje riječi u svetoj Misi. Čitala bi se Poslanica i Evanđelje iz Mise odnosnoga dana. Prije toga ili između toga, pjevale bi se pjesme, napose psalmi. Ako đakon vodi celebraciju riječi Božje, tada bi on trebao držati homiliju, a ako nije đakon, pročitao bi ju svjetovnjak, koji bi celebraciju vodio. Celebracija bi se završila molitvom vjernika iz sv. Mise, odnosno iz novog obreda sv. Mise i molitvom Gospodnjom.

Instrukcija nadalje sugerira, da bi celebracija Božje riječi trebala biti i na vigilijskim večerama blagdana, te u neke dane pojedinog tjedna Adventa i Korizme, uz nedjelje i zapovijedane blagdane.

Zadnja je uputa Instrukcije, da liturgijski odbori u pojedinim biskupijama vode brigu i označe sve ono što bi se trebalo odvijati na celebraciji Božje riječi i da označe prikladna pomagala.

Celebracija Božje riječi vuče svoje porijeklo iz početka kršćanske liturgije, a pripremljena je iz sinagoge, kako nam to svjedoči sv. Luka kada opisuje Isusov nastup u Nazaretu: »I dođe u Nazaret... te po svom običaju uđe u subotu u sinagogu, pa se podigao, da čita. Pruže mu svitak proroka Izaije. Kad ga je razvio namjerio se na mjesto gdje stajao je napisano: Na meni je Duh Gospodnji itd. Smota svitak, povрати ga slugi, pa sjedne.« I u djelima Apostolskim opisuje se ista celebracija. Pavao i njegovi suputnici stigli su u Antiohiju u Pisidiji. »Tu u subotu uđe u sinagogu, te sjedne. Poslije čitanja Zakona i Proroka, starješine sinagoge pošalju nekoga da im rekne: Braćo, ako imate kakovu opomenu za narod, govorite.« (Dj. Ap. 13,14-32). Kasnije, Crkva je celebraciju riječi uvela kao preludij za Euharistijsku gozbu i to su bila dva elementa, koja su sačinjavala Misu. U latinskoj Crkvi ovaj se obred sačuvao samo na Veliki Petak, gdje je celebracija Božje riječi došla do izražaja u svom prvotnom značenju. U orijentalnim obredima celebracija Božje riječi redovito je bila uvod za administraciju sakramenata.

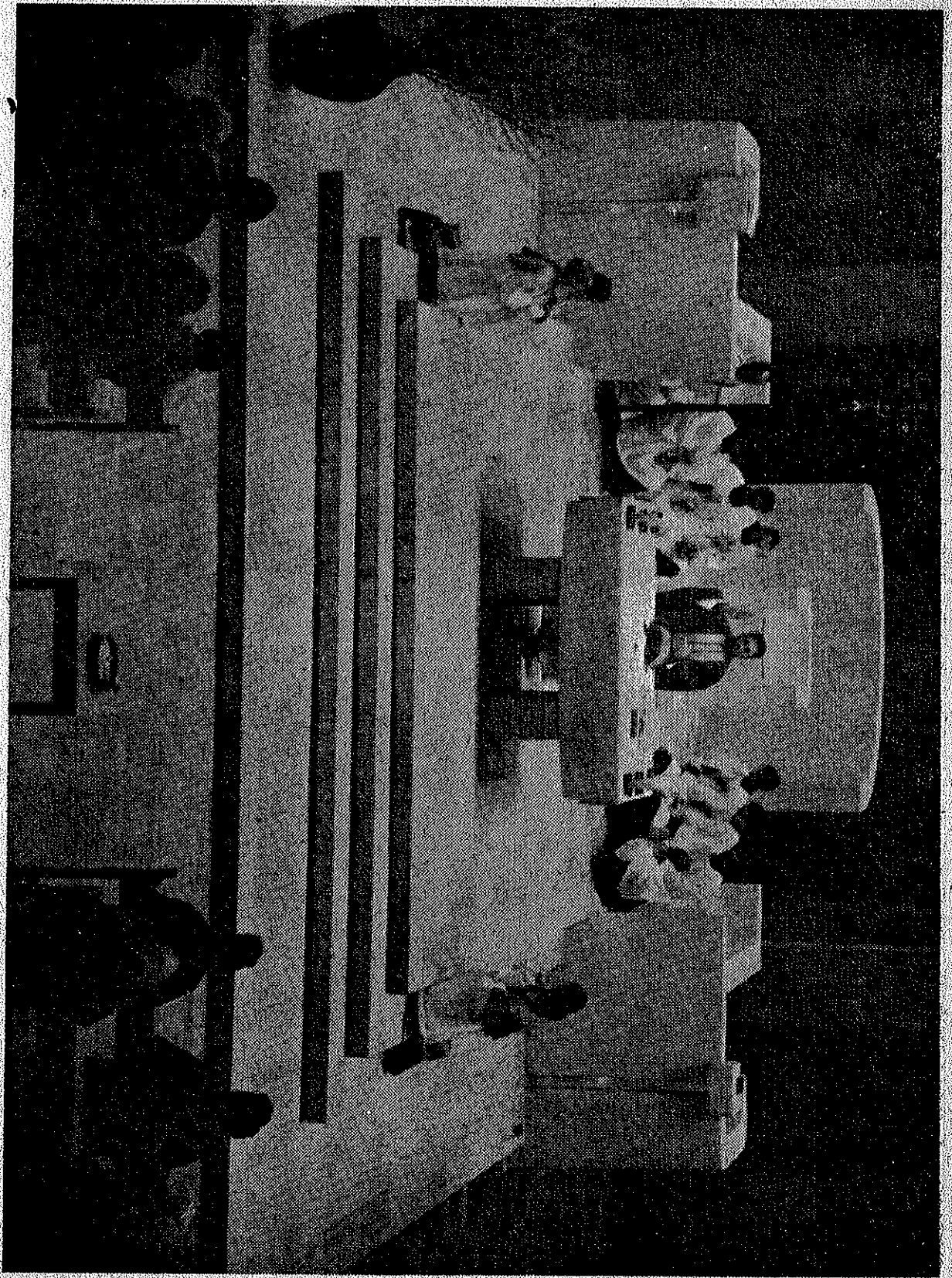
U liturgijsko-pastoralnim časopisima na stranim jezicima već su se počele pojavljivati sheme za ovakove celebracije Božje riječi. Držim, da i kod nas nije daleko momenat, kada ćemo moći našim vjernicima, koji su rastepeni po udaljenim filijalama i zaseocima pružiti ostvarenje ove odredbe, koju traži Instrukcija, i dati im u onim danima, nedjeljama i blagdanima, kada ne možemo do njih doći, barem nešto, preko celebracije Božje riječi.

PROMJENE U STRUKTURI SV. MISE

Promjene u strukturi sv. Mise i razne konsekvencije, koje su iz toga proizašle, bez sumnje je najvidljivija i najmarkantnija modifikacija, koju je uvela Instrukcija.

PRVA JE MODIFIKACIJA U ASAMBLEJI SV. MISE

Već je Instrukcija »De musicae sacrae disciplina« inzistirala na različitim elementima asambleje i na ulogama, koju u tom skupu sv. Mise ima svaki učesnik. Instrukcija o ispravnom

provođenju konstitucije o sv. liturgiji, daleko je više i upornije naglašavala ove principe.

Liturg, celebrant, vodi asambleju sv. Mise. Asambleja je hijerarhizirana prema funkcijama onih, koji u njoj učestvuju. Sve su druge distinkcije abolirane. Celebrant se prema svima, koji su prisutni odnosi s ljubavlju, pun razumijevanja za svakoga suradnika (čl. 35).

Asistencija: đakon, subđakon i ostali vrše na asambleji svoju funkciju povezani s celebrantom, u nutrini povezani. Asambleja sv. Mise nije teatar, pozornica, niti su asistenti glumci, koji igraju svoje uloge.

Čitač i ministranti imaju svoje funkcije. Sve bi to trebalo da se kod sv. Mise odvija sa ozbiljnošću i dostojanstveno, dakako da će sve ovisiti o pripravi, o pouci, o svećeniku, koji će nadahnjivati dušu poslužnika kod sv. Mise.

Škola pjevača i Božji narod povezani su s liturgijom, imaju u misnoj asambleji svoju funkciju. — Hvatamo se za glavu s pitanjem, kako ćemo sve to provesti? — Počet ćemo, kako želi Crkva, sveti Otac, poput posijanog goruščinog zrna — a onda će uz naše zauzimanje i Božju milost organski se razvijati i rasti do savršenstva.

MODIFIKACIJA GLEDE CRKVENE ZGRADE

Da se asambleja sv. Mise uzmogne harmonično odvijati, potrebno je prikladno mjesto, okvir za kult. Instrukcija nam donosi izvjestan niz propisa i pokazuje put, kako će se graditi nove arhitektonske tvorevine kulta. Intencija Instrukcije apsolutno nije, da iz temelja ruši i mijenja sadanje stanje u crkvenom mobilijaru, još manje ima nakanu, da se iz sadašnjih crkava izbacuje stari umjetnički patrimonij crkve. S pravom su se pobunili prijatelji crkvene umjetnosoti, i reagirali su na vandalizam, koji se počeo gdje gdje provoditi iz neupućenosti, neznanja i neoprostivog nepoštivanja umjetničke baštine naših pređa. Prodavani su u bescijenje kipovi, rušeni su oltari, da se zamijene s novitetima, na brzu ruku sklepanim, s diskutabilnom umjetničkom vrijednošću. Crkve su osiromašivane, da se obogate antikvari, preprodavači i kolekcionari umjetnina.

Svaku primjenu, za koju se pokaže potreba, treba studirati, posavjetovati se s kompetentnim stručnjakom, sav plan iznijeti Ordinarijatu, koji će cijeli slučaj povjeriti svom Vijeću za umjetnost, u kome će fungirati svakako stručnjaci i za liturgiju i za umjetnost.

OLTAR

Centar misne asambleje jest oltar, ne mora biti arhitektonski centar, ali cijela arhitektura trebala bi biti konvergirana prema oltaru, tako da se na njemu mogu pratiti sva zbivanja i da privlači pažnju Božjeg naroda (čl.91). Dobro bi bilo (praestat), kad bi oltar bio odmaknut od zidova pozadine, tako da se oko njega može obilaziti. I opet to ne znači: rušiti sadanje oltare, i retable te pomicati ih od sadašnje pozadine — to Instrukcija ne traži, — daje direktive samo za nove oltare, da liturg uzmogne biti licem okrenut prema svojim vjernicima (čl. 95).

Križ i svijećnjaci mogu biti postavljeni na oltaru, ili pokraj oltara. O tome nek donese odluku Ordinarij (čl. 93).

Svete čestice čuvaju se u tabernakulu, koji po propisima mora biti čvrsto postavljen i zatvoren. Tabernakul bit će postavljen na glavnom oltaru, ili na pokrajnjem oltaru — ali tako uređen, da bude dostojan Presvetoga. Iznimno može Ordinarij dozvoliti, da se tabernakul postavi izvan oltara na dostojnom mjestu (vere pernobilis). (čl. 95). Instrukcija ne kani generalizirati ovaj način, gdje za taj način nema niti razloga, ni tradicije.

SANKTUARIJ

Da se uzmogne celebracija harmonično odvijati, prezbitarij treba da bude prostran. Uz oltar, po novim propisima, treba naći prostor za druga dva — iako sekundarna — centra i to: celebrantov sedes i ambon. Sedes će biti postavljen u skladu prema prostoru prezbitarija, a opet tako, da se vidi sa svakog mjesta u crkvi. Celebranta se mora vidjeti kao predsjednika asambleje (čl. 92).

Drugi predmet mobilijara u sanktuariju treba da bude ambon za čitanje, — jedan ili dva — prema kondicijama prostora. Kako treba da izgleda ambon? Riješit će to arhitekti za

mobilijar, a za nuždu može nam poslužiti stalak za note, pa i pričesni sto (čl. 52).

Treba napokon osigurati prostor za školu pjevača, koji će tako doći do izražaja, kao specijalni učesnici asambleje.

DALJNJA MODIFIKACIJA JESU CEREMONIJE

Instrukcija donosi globalna pravila, a novi službeni Ordo Missae razradio je u detalje cijeli obred svete Mise sa svim ceremonijama za liturga, za asistenciju, za ministrante, za školu pjevača i za Božji narod, koji prisustvuje sv. Misi.

Da dar Koncila vama, časna braćo, i Božjem narodu ostvarimo:

1. moramo shvatiti smisao liturgijske obnove, a to predpostavlja studij i neprestano nastojanje da budemo o svemu na vrijeme i potpuno obaviješteni.

2. Moramo poučavati svoje vjernike — Božji narod — da uđe u duh liturgijske obnove, pa da uzmogne surađivati u liturgijskom životu.

3. Moramo se brinuti da izvršimo u obredima — napose kod sv. Mise — odluke crkvenog auktoriteta. Ne radi se samo o promjenama rubrika i ceremonija, nego o tome da unesemo više duha i razumjevanja u svoje akcije i svoje vladanje kod svetih obreda.

4. Moramo nastojati da vjernici surađuju, aktivno sudjeluju u liturgijskim činima, ne samo da budu pasivni promatrači. Liturgijska se obnova uvodi u vidu pastoralnih potreba — tako neprestano naglasuju saborski Oci.

5. Moramo uvijek imati na pameti, da ostvarenje i primjena »Konstitucije« i »Instrukcije« o svetom bogoslužju bude u skladnoj povezanosti starog i novog. Ne ćemo pretjerivati u traženju samo novog, što ni Crkva ne traži.

6. Obnovu svete liturgije moramo provoditi postepeno i progresivno. Ne smijemo biti nestrpljivi, što se najednom sve ne mijenja. Moramo znati, da se sav posao oko izgrađivanja novih liturgijskih knjiga ne može obaviti u kratkom vremenu. To je djelo od nekoliko godina — a tu je pedagoški momenat, da se novosti organski saživljuju sa sviješću vjernika.

Draga braćo svećenici, u želji i nadi, da ćete najsavjesnije provoditi u život Konstituciju i Instrukciju, te sve daljnje napatke o obnovi svetog bogoslužja, neka bude blagoslovljeno sve vaše nastojanje, sav trud i sve brige.

† Stjepan Bäuerlein
biskup đakovački